

Nr 75.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående höjning av radiolicensavgiften; given Stockholms slott den 16 februari 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, lämna riksdagen tillfälle att avgiva yttrande i anledning av telegrafstyrelsens och Aktiebolaget Radiotjänsts den 19 januari 1951 framlagda förslag om höjning av radiolicensavgiften.

GUSTAF ADOLF

Torsten Nilsson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Genom propositionen beredes riksdagen tillfälle att avgiva yttrande i anledning av telegrafstyrelsens och Aktiebolaget Radiotjänsts av föredragande departementschefen tillstyrkta förslag om höjning av radiolicensavgiften till 15 kronor räknat fr. o. m. budgetåret 1951/52. Det har i propositionen förutsatts, att kostnaderna för fria licenser (blindlicenser), skolradiosändningar, radiomottagare för skolor, väderleksrapporternas sammanställande samt kortvägssändningar till utlandet fortfarande tills vidare skola bestridas av licensmedel i stället för av anslag å riksstaten.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 februari 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för social-, finans- och ecklesiastikdepartementen anmäler chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Nilsson, fråga om höjning av radiolicensavgiften m. m. samt anför därvid följande.

Genom beslut den 21 april 1950 uppdrog Kungl. Maj:t åt telegrafstyrelsen och Aktiebolaget Radiotjänst att gemensamt utreda frågan om rundradiörörelsens ekonomi samt att till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, som därav kunde föranledas.

I en gemensam skrivelse den 19 januari 1950 ha *telegrafstyrelsen* och *Aktiebolaget Radiotjänst* framlagt resultatet av den anbefallda utredningen. Av skrivelsen inhämtas i huvudsak följande.

Radiolicensavgiften, som år 1925 hade satts till 12 kronor, sänktes redan påföljande år till 10 kronor per år, vilket belopp alltjämt gäller.

Till jämförelse därmed lämnas följande uppgifter om de licensavgifter, som f. n. utgå i vissa andra europeiska länder.

Land	Avgift	Avgift omräknad i svenska kr.	Anm.
Belgien	144 B. Fr.	14: 93	
Danmark	15 D. Kr.	11: 26	
Finland	900 Fmk.	20: 43	höjt den 1/1 1951 från 700 Fmk.
Nederländerna	12 Fl.	16: 39	
Norge	20 N. Kr.	14: 51	dessutom accis 10 % på radiomottagare.
Schweiz	20 S. Fr.	23: 70	
Storbritannien	1 £.	14: 50	3 program.

Den svenska rundradiörörelsen har under de gångna åren lämnat betydande överskott. Dessa överskott ha för tiden 1925—1949/50 uppgått till inalles 85,6 miljoner kronor brutto och efter frånräknande av 2,2 miljoner

kronor, motsvarande ränta på i rörelsen investerade kapitalmedel, givit en nettovinst av i runt tal 83,4 miljoner kronor. Denna vinst har icke — i motsats till vad som tillämpas exempelvis i Danmark — fonderats utan har inlevererats till staten såsom en del av telegrafverkets överskottsmedel.

De årliga överskotten ha emellertid snabbt sjunkit de senaste åren och för budgetåret 1950/51 beräknades enligt telegrafstyrelsens skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 juni 1950 med yttrande angående medelstildelning till programverksamheten för 1950/51, att inkomsterna detta år skulle komma att överstiga utgifterna med endast 75 000 kronor. Därvid hade emellertid icke medräknats de ökade utgifter, som Radiotjänst redan då kunde förutse på grund av bl. a. ett upphörande den 1 januari 1951 av det allmänna lönestoppet men som det då icke var möjligt att precisera. Sedan numera ett tilläggsanslag om 300 000 kronor befunnits erforderligt för programverksamheten under 1950/51, varom Radiotjänst den 12 december 1950 gjort särskild framställning till Kungl. Maj:t, och hänsyn tagits till motsvarande kostnadsökningar för telegrafverkets del under första halvåret 1951, beräknas rundradiorörelsens ekonomiska resultat för innevarande budgetår bliva följande.

<i>Licensinkomster</i>	21 580 000
<i>Utgifter.</i>	
Programproduktion (Radiotjänsts medelstildelning)....	11 650 000
Programdistribution och licensinkassering (telegrafverket)	
rundradionätets drift.....	6 850 000
licensinkassering.....	1 620 000
Kapitalkostnader (telegrafverket)	
avskrivning av anläggningskapitalet.....	1 310 000
ränta på d:o.....	290 000
	21 720 000
	Underskott kronor 140 000

För att något närmare klarlägga orsakerna till denna utveckling av rundradions ekonomi ha telegrafstyrelsen och Radiotjänst gjort en mera detaljerad sammanställning över utgifterna under åren 1945—1949/50. Härav återgivas i tabell 1 siffrorna för 1945 och 1949/50.

För bestridande av här angivna utgifter har Radiotjänst utöver sin tilldelning av licensmedel haft vissa andra inkomster (av förlagsverksamhet m. m.).

I anslutning till förenämnda sammanställning ha telegrafstyrelsen och Radiotjänst anfört följande.

De betydande utgiftstegringarna äro föranledda dels av den utökning av programtiden som ägt rum från 4 200 timmar år 1945 till 4 774 timmar budgetåret 1949/50, dels av att programverksamhetens kvalitativa utveckling och den tekniska distributionsapparatus utbyggnad dragit ökade kostnader och dels slutligen av stegringen i den allmänna prisnivån med dess återverkningar på de flesta utgiftskonton, särskilt dem som upptaga löner till personal och ersättningar till medverkande.

Tabell 1. Rundradiorörelsens utgifter 1945 och 1949/50.

S p e c i f i k a t i o n	1945 (Programtid 4 200 tim.)	1949/50 (Programtid 4 774 tim.)
Programproduktion (Radiotjänst).		
<i>Allmänna omkostnader.</i>		
Styrelse, radionämnd och revisorer	34 000	48 000
Särskilda omkostnader (avgift till UER, internationella förbindelser, studieresor m. m.)	18 000	91 000
Personal	1 312 000	2 989 000
Diverse driftskostnader (kontors- och transportkostnader m. m.)	244 000	422 000
Lokaler	414 000	719 000
Inspelningar	90 000	111 000
Inventarier	339 000	430 000
Summa allmänna omkostnader	<i>2 451 000</i>	<i>4 810 000</i>
<i>Programkostnader.</i>		
Fasta programkostnader	1 943 000	2 720 000
Rörliga programkostnader		
Musikavdelningen	617 000	820 000
Teateravdelningen	512 000	642 000
Föredragsavdelningen	418 000	567 000
Aktualitetsavdelningen	—	294 000
Provinsorganisationen	31 000	87 000
Tekniska kostnader	150 000	255 000
Centrala programavdelningen	121 000	197 000
Summa programkostnader	<i>3 792 000</i>	<i>5 582 000</i>
<i>Summa för programproduktionen</i>	6 243 000	10 392 000
Programdistribution och licensinkassering.		
(Telegrafverket).		
<i>Rundradionätets drift.</i>		
Personal (exkl. störningstjänst och licensinkassering)	1 167 000	2 053 000
Elkraft	398 000	423 000
Diverse förvaltningskostnader (inkl. kostnader för fastigheter och lokaler)	127 000	411 000
Tekniskt underhåll	363 000	984 000
Störningstjänsten	258 000	461 000
Teknisk och programmässig forskning	—	92 000
Ledningshyror	1 349 000	1 996 000
Fria licenser	25 000	21 000
Radiomottagare för skolor	15 000	70 000
Avgår: Diverse inkomster	— 28 000	— 113 000
Summa för rundradionätets drift	<i>3 674 000</i>	<i>6 398 000</i>
<i>Licensinkassering</i>	1 368 000	1 582 000
<i>Summa för programdistribution och licensinkassering</i>	5 042 000	7 980 000
Kapitalkostnader (Telegrafverket).		
Avskrivning av anläggningskapitalet	—	1 621 000
Ränta på disponerat kapital	13 000	196 000
<i>Summa för kapitalkostnader</i>	13 000	1 817 000
Totalsumma för rundradiorörelsens utgifter	11 298 000	20 189 000

Bland de förbättringar för programproduktionen, som medfört ökade kostnader för Radiotjänst, kunna i första hand nämnas en noggrannare förberedelse av programmen och en bättre anpassning av dessa till radions speciella krav och lyssnarnas önskemål. Sålunda har t. ex. repetitionsarbetet blivit mera omfattande. Manuskript till pjäser, musikprogram och särskilt underhållningsprogram ha i ökad omfattning blivit arbeten utförda speciellt för radions räkning. Programmet har gjorts mera omväxlande genom att tiden för varje programavsnitt minskats. Plats har beretts för nya ämnesområden. Området för programkällorna har vidgats genom utbyggnad av landsortsorganisationen, varigenom riksprogrammets innehåll kunnat bli mera representativt för landet i dess helhet. Företeelser och förhållanden av intresse och aktuella händelser i andra länder ha ägnats ökad uppmärksamhet. Här nämnda förbättringar ha nödvändiggjort utbyggnad av organisationen beträffande både personal, lokaler och tekniskt-akustiska anordningar.

Inom den del av verksamheten, som omhänderhaves av telegrafverket, kunna anföras i främsta rummet en fortlöpande förstärkning och modernisering av de trådlösa sändarstationerna, påbörjandet av ett trådradionät såsom komplement till dessa stationer samt utbyggnad av rundradians programledningsnät. Dessa åtgärder ha icke endast medfört högre kostnader för rundradionätets drift utan även ställt avsevärt ökade anspråk på medel för avskrivning och förräntning av anläggningskapitalet. Slutligen har totalkostnaden för licensavgiftens inkassering ökat med växande licensantal.

Principen att rundradiorörelsen bör vara självförsörjande har, påpeka telegrafstyrelsen och Radiotjänst, blivit uttryckligen fastslagen av statsmakterna i samband med riksdagsbehandlingen år 1947 av 1943 års rundradioutrednings betänkande (SOU 1946:1). Då det för innevarande budgetår, såsom förut nämnts, kommer att uppstå ett underskott på rörelsen, är det alltså nu nödvändigt att till prövning upptaga frågan om en höjning av licensavgiften.

Redan rundradioutredningen förutsåg, att den tidpunkt mycket snabbt närmade sig, då den nuvarande licensavgiften icke skulle förslå till de med rundradiorörelsen förenade utgifterna. Visserligen ha icke alla de av utredningen föreslagna kostnadskrävande åtgärderna till förbättrande av rundradians program och distributionsapparat ännu kunnat genomföras, men å andra sidan ha dels andra förbättringar kommit till stånd, dels har den allmänna kostnadsnivån stigit avsevärt sedan utredningens kostnadsberäkningar gjordes år 1945.

I propositionen 1947:41 angående rundradion i Sverige uttalade föredragande departementschefen, att han var fullt medveten om att den nu utgående licensavgiften, 10 kronor per år, inom en icke alltför avlägsen framtid måste höjas. Han ansåg, att tidpunkten för höjningen och den blivande licensavgiftens storlek framdeles borde bestämmas av Kungl. Maj:t efter förslag från telegrafstyrelsen. Riksdagen uttalade i anledning härav (skr. 1947:117), att man, såsom i propositionen framhållits, måste utgå från att den nuvarande licensavgiften förr eller senare icke komme att täcka de med rundradiorörelsen förenade utgifterna. I anslutning till vissa yrkanden, som motionsvis framförts, ansåg riksdagen, att frågan om licensavgiftens

storlek borde underställas riksdagens prövning, när den tidpunkt närmade sig, då den nuvarande avgiften måste höjas.

Till underlag för beräkningen av licensavgiftens storlek ha telegrafstyrelsen och Radiotjänst utarbetat en prognos över rundradiorörelsens ekonomi under den närmaste femårsperioden 1951/52—1955/56.

Vad beträffar inkomstsidan, måste hänsyn tagas till det faktum, att licensökningen numera visar en avtagande tendens. Detta är endast vad man har anledning att vänta sig i den mån licenstätheten i landet går mot sitt maximumvärde. Av telegrafstyrelsen i enlighet därmed gjorda uppskattningar ha givit följande siffror för det genomsnittliga licensantalet under respektive år.

Tabell 2.

Å r	Beräknat medel- licensantal	Ökning från före- gående år
1950/51	2 158 000	2,3 %
1951/52	2 203 000	2,1 %
1952/53	2 244 000	1,9 %
1953/54	2 280 000	1,6 %
1954/55	2 310 000	1,3 %
1955/56	2 333 000	1,0 %

Vid denna beräkning har hänsyn icke tagits till ett eventuellt licensbortfall till följd av en avgiftshöjning.

Utgiftsberäkningarna ha sammanfattningsvis angivits i följande tabell.

Tabell 3. Beräkning av rundradiorörelsens utgifter 1950/51—1955/56 under förutsättning av stigande kostnadsnivå och successiv ökning av programtiden till 5 900 timmar per år.

	1950/51 4 800 tim.	1951/52 5 020 tim.	1952/53 5 240 tim.	1953/54 5 460 tim.	1954/55 5 680 tim.	1955/56 5 900 tim.
Programproduktion (Radio- tjänst)	11 750 000	14 345 000	15 860 000	17 535 000	19 115 000	20 550 000
Programdistribution och li- censinkassering (telegraf- verket)	8 470 000	9 895 000	10 835 000	11 710 000	12 470 000	13 295 000
Kapitalkostnader (telegraf- verket)	1 600 000	2 310 000	3 360 000	4 850 000	6 270 000	6 960 000
Summa kronor	21 820 000	26 550 000	30 055 000	34 095 000	37 855 000	40 805 000

¹ Härav beräknas 100 000 kronor inflyta som nettoöverskott av förlagsverksamheten. Något dylikt överskott beräknas icke för följande år.

Såsom allmänna förutsättningar vid uppgörande av dessa utgiftsberäkningar har antagits *dels* att 1951/52 års kostnadsnivå (löner och materielpriser) kommer att med 10 % överstiga den för 1950/51 beräknade samt att kostnadsnivån från och med 1952/53 kommer att stiga med 3 % per år, räknat i förhållande till basåret 1950/51, *dels* att programtiden i enlighet med av

statsmakterna år 1947 godkända riktlinjer successivt kommer att ökas från ca 4 800 timmar under 1950/51 till 5 900 timmar år 1955/56 med ökningen jämnt fördelad över perioden.

Med hänsyn till att realiserandet av planerna på flera samtidiga program enligt statsmakternas beslut år 1947 tills vidare uppskjutits, äro beräkningarna grundade på den förutsättningen, att endast *ett* program kommer att sändas.

De faktorer, vilka jämte de nu angivna — kostnadsnivåns höjning och den ökade programtiden — medverka till de betydande utgiftsstegringar, som förutses för den närmaste femårsperioden, äro vad programverksamheten beträffar dels de ökade kostnader man måste räkna med för att bibehålla programmets nuvarande standard, dels kravet på kvalitativa förbättringar i olika avseenden. I tabell 3 ha inkluderats kostnadsökningar härför, varvid den gångna femårsperiodens utveckling tagits till norm.

Den tekniska distributionsapparatus utveckling kräver avsevärda kapitalinvesteringar. De viktigaste anläggningsobjekten äro nya rundradiostationer i Göteborg, Östersund och Stockholm och en ny kortvågsstation i Hörby — alla redan beslutade av statsmakterna — fortsatt utbyggnad av trådradionätet samt påbörjandet av Motalastationens modernisering. Vidare har det förutsatts, att det planerade radiohuset i Göteborg skulle färdigställas och det beslutade radiohuset i Stockholm till huvudsaklig del uppföras inom den aktuella femårsperioden.

Sändarstationernas utbyggnad kommer att medföra ökade kostnader för rundradionätets drift — framför allt påverkas posterna elkraft och tekniskt underhåll (bl. a. rörförbrukning) — men, såsom framgår av tabell 3, komma i synnerhet utgifterna för avskrivning och förräntning av anläggningskapitalet att öka starkt till följd av nyanläggningarna. Beräkningen av avskrivningsposten har gjorts under antagande av en avsättning till värdeminskningsskonto motsvarande 15 % av bruttovärdet vid respektive budgetårs början för de anläggningar, som icke äro helt avskrivna, d. v. s. samma grunder ha tillämpats som Kungl. Maj:ts fastställt för budgetåret 1950/51. Räntekostnaderna ha beräknats efter en räntefot av 3,5 %.

Vad i övrigt angår utgiftsberäkningarna, må framhållas, att posten för teknisk och programmässig forskning, som f. n. får uppgå till högst 100 000 kronor per år, förutsatts ökad till 150 000 kronor åren 1952/53—1953/54 och till 200 000 kronor åren 1954/55—1955/56 samt att anslaget till radiomottagare för skolor, som nu är 50 000 kronor per år, i enlighet med de önskemål, som framförts av skolöverstyrelsen, upptagits med ett till 70 000 kronor förhöjt belopp.

En särskild ställning ha utgifterna för fria radiolicenser (blindlicenser), skolradiosändningar, radiomottagare för skolor, väderleksrapporternas sammanställande samt kortvågssändningar till utlandet ansetts intaga. I fråga om dessa kostnader uttalade nämligen 1943 års rundradioutredning, att de icke borde belasta rundradiorörelsen utan bestridas med särskilda för ändamålet anvisade riksstatsanslag. I propositionen 1947:41 förordade föredra-

gande departementschefen, att med ett slutligt ställningstagande till detta spörsmål skulle få anstå tills den tidpunkt närmade sig, då några överskottsmedel från rundradiorörelsen icke längre stode till buds. Riksdagen uttalade emellertid med instämmande av den uppfattning i detta hänseende, som framförts i tvenne motioner (I: 224 och II: 334), att ifrågasättande kostnader borde bestridas från anslag å riksstaten och icke av licensmedlen. Däremot ansåg riksdagen, att någon erinran i och för sig icke kunde riktas mot departementschefens uttalande om att med överflyttningen av dessa utgifter till riksstatsanslag kunde anstå, så länge licensmedlen lämnade överskott.

Kostnaderna för fria licenser etc. ingå bland utgifterna i tabell 1, där de gångna åren redovisas, och av praktiska skäl ingå de även i tabell 3, avseende den kommande femårsperioden.

I tabell 4 ha ifrågasättande kostnader redovisats särskilt.

Tabell 4. Beräkning av vissa i samband med rundradion förekommande kostnader, vilka anses böra bestridas från anslag å riksstaten i stället för av licensmedel.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56
Fria radiolicenser (blind-licenser).....	25 000	35 000	35 000	40 000	40 000	50 000
Skolradiosändningar	496 000	555 000	615 000	685 000	745 000	795 000
Radiomottagare för skolor ..	50 000	70 000	70 000	70 000	70 000	70 000
Väderleksrapporternas sammanställande	54 000	54 000	54 000	54 000	54 000	54 000
Kortvågssändningar till utlandet.....	814 000	1 725 000	1 885 000	2 070 000	2 070 000	2 055 000
Summa kronor	1 439 000	2 439 000	2 659 000	2 919 000	2 979 000	3 024 000

För kortvågssändningarna till utlandet ha programkostnaderna beräknats på grundval av de siffror, som angivits av 1943 års rundradioutredning, med pålägg för kostnadsnivåns förändringar. Sändningstidens omfattning blir beroende av bl. a. internationella avtal om våglängdsfördelningen och har därför endast kunnat uppskattas.

Utgiftsberäkningarna i tabell 3 ha, såsom tidigare nämnts, grundats på antagandet, att programtiden i enlighet med vad som föreslogs av 1943 års rundradioutredning successivt skulle ökas till 5 900 timmar per år. Det kan emellertid, framhålla telegrafstyrelsen och Radiotjänst, ifrågasättas, om planerna för programutvecklingen böra inriktas på en så lång programtid vid *ett* enda samtidigt program. För programledningen är det visserligen angeläget att förfoga över ett stort antal programtimmar, då det därigenom självfallet blir lättare att tillgodose de skiftande önskemålen om programmets sammansättning än vad fallet måste vara vid en snävare ram. Men fördelarna av programtidens förlängning reduceras i hög grad därav, att de nya programtimmar till stor del komma att infalla på tider av dygnet, då många lyssnarkategorier icke ha tillfälle att tillgodogöra sig utsändningarna. Programtidens utsträckande bör därför ske med försiktighet. En viss utökning måste dock

anses påkallad och är redan nu aktuell. Utan att därmed fixera någon viss programtid såsom maximal synes man uppskattningsvis komma fram till, att målet för programutvecklingen snarare bör ligga under än över 5 400 timmar per år. En dylik begränsning av programtiden beräknas även innebära vissa fördelar vad beträffar den tekniska distributionsapparatus drift och underhåll.

Av de skäl, som nu anförts, har gjorts en kostnadsberäkning även under antagande att programtiden ökas till endast 5 400 timmar per år.

I tabell 5 återfinnas uppgifter om de beräknade årliga kostnaderna för rundradiorörelsen per licens åren 1951/52—1955/56 dels inklusive och dels exklusive kostnaderna för fria licenser, skolradiosändningar etc., i båda fallen vid en successiv ökning av programtiden per år till 5 400 timmar och alternativt 5 900 timmar.

Tabell 5. Beräkning av rundradiorörelsens kostnader per licens åren 1951/52—1955/56, dels inklusive och dels exklusive kostnaderna för fria licenser, skolradio etc., vid en successiv ökning av programtiden per år till 5 400 resp. 5 900 timmar.

Å r	Inklusive kostnader för fria licenser etc.				Exklusive kostnader för fria licenser etc.			
	5 400 timmar		5 900 timmar		5 400 timmar		5 900 timmar	
	totalt	per licens	totalt	per licens	totalt	per licens	totalt	per licens
1951/52	26 495 000	12: 03	26 550 000	12: 05	24 056 000	10: 92	24 111 000	10: 94
1952/53	29 940 000	13: 34	30 055 000	13: 39	27 281 000	12: 16	27 396 000	12: 21
1953/54	33 915 000	14: 88	34 095 000	14: 95	30 996 000	13: 59	31 176 000	13: 67
1954/55	37 150 000	16: 08	37 855 000	16: 39	34 171 000	14: 79	34 876 000	15: 10
1955/56	39 545 000	16: 95	40 805 000	17: 49	36 521 000	15: 65	37 781 000	16: 19
Summa kronor	167 045 000	—	169 360 000	—	153 025 000	—	155 340 000	—
Medeltal	—	14: 69	—	14: 90	—	13: 46	—	13: 66

Av tabell 5 framgår, att de årliga kostnaderna för rundradiorörelsen per licens räknat under den närmaste femårsperioden exklusive kostnader för fria licenser etc. stiga från kronor 10: 92 till kronor 15: 65 med ett medelvärde av kronor 13: 46, om man nöjer sig med att öka programtiden till 5 400 timmar per år, och från kronor 10: 94 till kronor 16: 19 med ett medelvärde av kronor 13: 66, om man ökar programtiden till 5 900 timmar.

Frågan är då, hur licensavgiften bör sättas. Telegrafstyrelsen och Radiotjänst erinra om att rundradioutredningens förslag, att licensavgiften ett år efter det att utbyggnaden av trådradionätet påbörjats skulle höjas till 15 kronor — utredningen förutsatte därvid en årlig kapitalinvestering av 10 miljoner kronor — föranledde erinringar vid remissbehandlingen från såväl telegrafstyrelsen och Radiotjänst som från riksräkenskapsverket, vilka framhöllo, att en höjning icke borde ske i snabbare tempo än som erfordrades för att täcka rundradios egna utgifter. Liknande synpunkter framfördes även i riksdagen i motion II: 333/1947.

Det är alltjämt telegrafstyrelsens och Radiotjänsts åsikt, att licensavgiften icke bör höjas mer än vad som är nödvändigt för att tillgodose rörelsens egna behov. Man bör dock tillse, att en i förhållande till omslutningen icke alltför knapp marginal hålles mellan inkomster och utgifter.

Eftersom licensavgiften är av den karaktär, att den kan ändras med jämförelsevis kort varsel, skulle man, framhålla telegrafstyrelsen och Radiotjänst, rent avgiftstekniskt sett kunna tänka sig en avgift, som höjdes varje år i takt med utgifterna. Det synes dock vara olämpligt med alltför täta ändringar, och man kan i stället överväga den motsatta metoden, nämligen att betrakta den aktuella femårsperioden som en enhet från ekonomisk synpunkt och räkna med en enhetlig licensavgift, vilken är så avvägd, att inkomster och utgifter balansera under perioden. Detta förutsätter dock, att ett överskott under de första åren, innan utgifterna ökat i större omfattning, kan utnyttjas till att täcka ett underskott under senare år. Några möjligheter till en direkt fondering av rundradiomedel föreligga visserligen icke, men det torde i stället vara möjligt att åstadkomma en utjämning mellan olika år via telegrafverkets värdeminskningsskonto. Tanken på ett dylikt förfarande framfördes av 1943 års rundradioutredning och tillstyrktes vid förslagets remissbehandling bl. a. av riksräkenskapsverket. Departementschefen anförde i propositionen 1947: 41, att spørgsmålet efter framställning från telegrafstyrelsen framdeles torde böra upptagas till avgörande, vilket uttalande icke föranledde någon erinran från riksdagens sida. Efter förslag från telegrafstyrelsen fastställde Kungl. Maj:t den 11 juli 1947 styrelsens förslag till driftkostnadsstat för budgetåret 1947/48, däri bl. a. ingick en höjning av avsättningen till värdeminskningsskonto för rundradioanläggningarna från 10 till 20 % i syfte att under den tid rundradiatorörelsen lämnade överskott öka avskrivningarna med tanke på att framdeles kunna minska avskrivningsprocenten för att därigenom kunna uppskjuta den tidpunkt, då en höjning av licensavgiften bleve nödvändig.

Av de kombinationer av avgiftsbelopp, som kunna tänkas för att erhålla tillräckliga licensinkomster under perioden 1951/52—1955/56, ha två alternativ, nämligen *dels* avgiften kronor 12:50 för åren 1951/52 och 1952/53 samt 15 kronor från och med 1953/54, *dels* 15 kronor redan från och med år 1951/52 lagts till grund för beräkningar av rundradiatorörelsens ekonomi, vilka återgivnas i tabell 6.

Emedan en radiolicens gäller ett år, räknat från ingången av det kalenderkvartal, under vilket den börjar att gälla, kommer en avgiftshöjning att kräva ett helt år för att träffa hela licensstocken. Hänsyn till denna eftersläpning har tagits vid beräkningen av inkomsterna för vissa år i tabellen.

Såsom framgår av tabell 6, skulle en avgift av kronor 12:50 under 1951/52—1952/53 samt 15 kronor under 1953/54—1955/56 giva en marginal av endast 1 670 000 kronor under femårsperioden, om man enligt alternativ A. I begränsade programtiden till högst 5 400 timmar från och med år 1953/54. Vid en ökning av programtiden enligt alternativ B. I till 5 900 timmar år 1955/56, skulle däremot ett underskott uppstå om 645 000 kronor.

Tabell 6. Beräkning av rundradiorörelsens ekonomi 1951/52—1955/56 vid en licensavgift av 12: 50 åren 1951/52—1952/53 och 15: — 1953/54—1955/56 samt alternativt 15: — för hela perioden.

Å r	Licens- inkomster 1 000-tal kr.	A. Programtiden ökas successivt till 5 400 timmar per år		B. Programtiden ökas successivt till 5 900 timmar per år	
		Alt. I (kostnader för fria licenser etc. bestridas från riksstats- anslag) Överskott 1 000-tal kr.	Alt. II (kostnader för fria licenser etc. bestridas av licens- medel) Överskott 1 000-tal kr.	Alt. I (kostnader för fria licenser etc. bestridas från riksstats- anslag) Överskott 1 000-tal kr.	Alt. II (kostnader för fria licenser etc. bestridas av licens- medel) Överskott 1 000-tal kr.
a) Licensavgift 12: 50 åren 1951/52—1952/53; 15: — åren 1953/54—1955/56.					
1951/52	25 210	1 154	— 1 285	1 099	— 1 340
1952/53	28 050	769	— 1 890	654	— 2 005
1953/54	31 790	794	— 2 125	614	— 2 305
1954/55	34 650	479	— 2 500	— 226	— 3 205
1955/56	34 995	— 1 526	— 4 550	— 2 786	— 5 810
Summa	154 695	1 670	— 12 350	— 645	— 14 665
b) Licensavgift 15: — åren 1951/52—1955/56.					
1951/52	28 390	4 334	1 895	4 279	1 840
1952/53	33 660	6 379	3 720	6 264	3 605
1953/54	34 200	3 204	285	3 024	105
1954/55	34 650	479	— 2 500	— 226	— 3 205
1955/56	34 995	— 1 526	— 4 550	— 2 786	— 5 810
Summa	165 895	12 870	— 1 150	10 555	— 3 465

De utgiftsberäkningar, som nu kunnat göras för fem år, måste givetvis baseras på åtskilliga antaganden och uppskattningar, som äro ganska osäkra. Sålunda är det för programverksamheten svårt att förutse den prisutveckling, som avser medverkan i olika former och som till stor del betingas av den konkurrens radion alltid har att möta från andra företag — teater, film, press — då det gäller att för radioprogrammet engagera de för respektive uppgifter lämpligaste krafterna. Vidare äro exempelvis kostnaderna för en mycket stor del av den tekniska materiel, som användes i rörelsen, beroende av prisnivån på utländska marknader, om vars utveckling man för närvarande vet mycket litet. Under sådana förhållanden måste den nu angivna marginalen anses vara för knapp för en verksamhet av den omfattning det här gäller.

Telegrafstyrelsen och Radiotjänst ha funnit sig böra förorda det alternativ (A. I b) i tabell 6), som innebär en höjning av licensavgiften till 15 kronor redan från och med år 1951/52, en ökning av programtiden till 5 400 timmar per år samt täckning av kostnaderna för fria radiolicenser, skolradiosändningar, radiomottagare för skolor, väderleksrapporternas sammanställande samt kortvägssändningar till utlandet från särskilda riksstatsanslag. Detta beräknas för den närmaste femårsperioden ge ett totalt överskott om 12 870 000 kronor. Medel skulle därigenom finnas tillgängliga för att möta såväl en inkomstminskning till följd av ett licensbortfall i samband med avgiftens höjning

som oförutsedda utgiftsstegringar samt — under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande — för att bestrida kostnaderna för en försöksverksamhet för television, vilken då icke skulle behöva finansieras med låne- eller skatte-medel. I den mån det beräknade överskottet av licensinkomsterna icke behövde tagas i anspråk för dessa ändamål, skulle det på samma sätt som skett de senaste åren användas till extra avskrivningar på rundradioanläggningarna och sålunda komma rundradiorörelsen till godo.

Det överskott om totalt 12 870 000 kronor för perioden 1951/52—1955/56, som det förordade alternativet beräknas medföra, förutsätter, att kostnaderna för fria radiolicenser etc. överförs till särskilda riksstatsanslag redan från och med budgetåret 1951/52. Om detta icke skulle visa sig vara möjligt, kan man, framhålla telegrafstyrelsen och Radiotjänst, tänka sig, att nämnda kostnader övergångsvis bestridas av licensmedel ännu ett år och att anslag under vederbörliga huvudtitlar äskas först från och med budgetåret 1952/53. Ett ytterligare uppskov med denna åtgärd till åstadkommande av en riktig fördelning av rundradiorörelsens utgifter, vilken är av betydelse för rörelsens ekonomi, anses icke kunna förordas och skulle ej heller överensstämma med riksdagens uttalande i frågan. Vad beträffar verkningarna för riksstatens del, erinra telegrafstyrelsen och Radiotjänst om att ökningen på driftbudgetens utgiftssida till följd av nyssnämnda anslag kommer att motsvaras av en lika stor minskning på kapitalbudgetens utgiftssida, om det uppkommande överskottet av licensinkomsterna på föreslaget sätt får användas till extra avsättningar till telegrafverkets värdeminskningsskonto.

Slutligen framhålles, att de utgiftsberäkningar, som ligga till grund för det föreliggande förslaget, icke äro avsedda att ersätta den årliga prövningen av medelsanvisningen till programverksamheten enligt gällande avtal mellan Kungl. Maj:t och Radiotjänst. Frågan om extra avsättning till telegrafverkets värdeminskningsskonto anses likaledes böra behandlas i vanlig ordning av Kungl. Maj:t i samband med det årliga fastställandet av telegrafverkets driftkostnadsstat, sedan riksdagen i princip tagit ställning till det nu framlagda förslaget.

Enär licens, som anskaffats den 16 eller senare i kalenderkvartalets sista månad, gäller för återstående del av denna månad och därpå följande fyra kalenderkvartal, bör ändringen av licensavgiften träda i tillämpning för licens, som löses från och med den 16 juni 1951. Med hänsyn till att viss tid erfordras för färdigställande av trycksaker m. m., förutsätter ett ikraftträdande nämnda datum, att beslut om den nya avgiften föreligger senast den 15 april 1951.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställa telegrafstyrelsen och Aktiebolaget Radiotjänst bl. a., att Kungl. Maj:t måtte underställa riksdagen förslag om höjning av radiolicensavgiften till 15 kronor fr. o. m. budgetåret 1951/52 samt föreslå riksdagen att under vederbörliga huvudtitlar anvisa anslag för kostnaderna för fria radiolicenser (blindlicenser), skolradiosändningar, radiomottagare för skolor, väderleksrapporternas sammanställande samt kortvågssändningar till utlandet.

Departementschefen.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen har den tidpunkt nu inträtt, då radiolicensmedlen icke längre förslå att täcka rundradiorörelsens utgifter. Detta bör ses mot bakgrunden av det förhållandet att radiolicensavgiftens storlek varit oförändrad ända sedan år 1926, medan rundradions utgifter undergått en kraftig successiv stegring såsom följd icke blott av ökade anspråk på radioprogrammets kvalitet och kvantitet utan även av förändringarna i den allmänna kostnadsnivån. Härtill kommer att licensökningen numera visar en avtagande tendens. En höjning av licensavgiften bör därför ske.

Enligt den av telegrafstyrelsen och Radiotjänst framlagda utredningen om rundradiorörelsens ekonomi under femårsperioden 1951/52—1955/56 ha rundradiorörelsens utgifter för denna period — inklusive kostnader för fria licenser, skolradio etc. — beräknats till sammanlagt ca 167 miljoner kronor.

Vid denna beräkning ha gjorts bl. a. följande antaganden.

Det har antagits att 1951/52 års kostnadsnivå kommer att med 10 % överstiga den för 1950/51 beräknade samt att kostnadsnivån fr. o. m. 1952/53 kommer att stiga med 3 % per år. Enligt av statsmakterna år 1947 godkända riktlinjer för rundradiorörelsen skulle programtiden successivt ökas från ca 4 800 timmar 1950/51 till 5 900 timmar 1955/56. Av olika skäl ha telegrafstyrelsen och Radiotjänst nu funnit, att målet för programutvecklingen snarare bör ligga under än över 5 400 timmar per år. Förenämnda kostnadssumma är beräknad med utgångspunkt från att programtidens ökning begränsas till 5 400 timmar. Flerprogramssändning beräknas icke bli aktuell under perioden. Vissa kvalitativa förbättringar i radioprogrammet förutsätts skola ske. Den tekniska distributionsapparaten anses kräva avsevärda kapitalinvesteringar. Bland de viktigare anläggningsobjekten äro nya rundradiostationer i Göteborg, Östersund och Stockholm, ny kortvågsstation i Hörby, fortsatt utbyggnad av trådradionätet samt påbörjande av Motalastationens modernisering. Vidare har förutsatts att det planerade radiohuset i Göteborg skulle färdigställas och det beslutade radiohuset i Stockholm till huvudsaklig del uppföras inom den aktuella femårsperioden.

Med den av telegrafstyrelsen och Radiotjänst nu föreslagna höjningen till 15 kronor beräknas radiolicensavgiften under perioden 1951/52—1955/56 ge en inkomstsumma av sammanlagt omkring 166 miljoner kronor. Licensmedlen skulle alltså därvid komma att så när som på någon miljon kronor täcka den förut angivna utgiftssumman för ifrågavarande period. Differensen torde ligga helt inom felmarginalen för beräkningarna.

Telegrafstyrelsen och Radiotjänst ha emellertid i överensstämmelse med 1947 års riksdags principuttalande i ämnet samtidigt också föreslagit, att utgifterna för fria radiolicenser (blindlicenser), skolradiosändningar, radiomottagare för skolor, väderleksrapporternas sammanställande samt kortvågssändningarna till utlandet i fortsättningen — i varje fall fr. o. m. budgetåret 1952/53 — skulle bestridas från anslag på riksstaten och alltså icke, såsom f. n. är fallet, av licensmedel. För den aktuella femårsperioden ha dessa ut-

gifter beräknats till ca 14 miljoner kronor. Frånräknas detta belopp från den tidigare nämnda totalsumman av rundradiorörelsens utgifter för perioden 1951/52—1955/56, skulle licensinkomsterna enligt den föreliggande kalkylen komma att lämna ett överskott av närmare 13 miljoner kronor, vilket av telegrafstyrelsen och Radiotjänst ansetts erforderligt bl. a. för att täcka oförutsedda utgiftsstegringar m. m.

För egen del biträder jag telegrafstyrelsens och Radiotjänsts förslag om höjning av radiolicensavgiften till 15 kronor räknat fr. o. m. nästa budgetår. Beträffande de förutsättningar, på vilka beräkningen av denna avgiftshöjning är byggd, vill jag här endast anmärka, att de nyinvesteringar, som man i kalkylen räknat med, ha en avsevärt mycket större omfattning än de investeringar i rundradioanläggningar, som tillkommit under den närmast förflutna femårsperioden. Å andra sidan kan ifrågasättas om icke kostnadsnivåns stegring beräknats i underkant.

Efter samråd med cheferna för utrikes-, social-, finans- och ecklesiastikdepartementen anser jag mig icke böra tillstyrka att förslag f. n. förelägges riksdagen om anvisande av anslag på riksstaten för utgifterna för fria licenser, skolradio etc. Med den förordade avgiftshöjningen, som torde böra genomföras oberoende av vilken form som väljes för finansieringen av nyssnämnda utgifter, synas licensmedlen åtminstone för de närmaste åren komma att förslå även för bestridande av dessa utgifter, medan det däremot i rådande statsfinansiella läge erbjuder avsevärda svårigheter att täcka desamma med skattemedel. Skulle det framdeles visa sig att licensmedlen likväl icke räckta till för att finansiera nämnda utgifter, torde emellertid frågan få upptagas till förnyad prövning.

Liksom f. n. är fallet torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra huruvida eventuellt uppkommande överskott å licensinkomsterna skall få användas för extra avskrivningar på rundradioanläggningarna.

Föredraganden hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition lämna riksdagen tillfälle att avgiva yttrande i anledning av det sålunda tillstyrkta förslaget om höjning av radiolicensavgiften.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sven G. Karlson.